

A figyelmesebb gondozás semmiesetre sem kerül több munkába és költségbe, mint a mennyit sokszorosan kipótól azon előny, hogy szép kinézésű s kitűnő jóságú és tartósságú anyagot nyerünk.

Végül megemlítem, hogy a francziák — hir szerint — kitalálták már a módját, hogy a fából a nedveket mesterségesen vonják ki; de még hiányzik a tapasztalás arra nézve, hogy az ekként praeparált fa mennyire lesz tartós?

Székelly Mihály,

tanár és helyettes főerdész.

Erdőőri póttanfolyamok.

Minden intézmény sikere és belterjes fejlődése a végrehajtó közegek szakképzettségétől, tevékenységi és teremtő szellemétől függvén: ugyanezt mondhatjuk a nemzetgazdaság bármely ágáról, s ezek között különösen az erdészetről. Szakképzettséggel, hivatásuk fontosságának tudatával bíró tisztviselőkben nincs is itt hiány, sőt büszke önérzettel kimondhatjuk, hogy akkora szellemi tőkét s gyakorlati jártasságot a közpályák egyik osztálya sem mutathat fel, mint ez, hol a hivatali élet első lépcsője: a gyakornokság is sok olyan feladatot tűz az arra lépő elébe, mely jelentékeny önállóság s beható szakértelem nélkül egy lépésnyi haladást sem enged, s hol a rendes tiszti rangra emelkedett egyén mechanikai irodamunkák helyett épen alkotási ügyességet és sokoldalú exact tanultságot igénylő műszaki szerepkörre számíthat leginkább. A selmeczi erdészeti akadémia tudományos nymbusát nemcsak országszerte emelték e jeles szakférfiak, hanem a külföldön is tisztelt nevet vívott az ki százados működése által, s így tőlünk, kiknek saját intézményeink értékét a közvetlen szemlélet után is naponta alkalmunk nyílik észlelni és mérlegelni,

félig-meddig igaztalanság a fennebbi tétellel lépni be e közlöny hasábjaira, hol annyi jeles dolgozat tanubizonysága annak, hogy az erdészeti kötelékében álló tisztviselők saját gyakorlati teendőik mellett még a szakirodalom művelésében s szolgálati ügyeik megbeszélésében is megfelelnek a hozzájuk kötött várakozásoknak. Csakhogy ilyen sokágu teendők teljesítésére, minőt az erdészeti keretébe a szolgálat előir, tudvalevőleg nem egyedül az akadémiai képzettséggel ellátott felsőbb tisztek vannak rendeltetve, hanem a teendőknek épen technikai fele tudvalevőleg az alsóbbfoku segédszemélyzet hatáskörébe esik, kiknek pedig lelkiismeretessége és technikai képzettsége szinte olyan befolyással van az egész ügymenet sikerére, jövedelmezőségére, mint a vezető főtiszt nagyobb vagy kisebb foku tudományos avatottsága.

Ez irányban feljajdult már az országos erdészeti közgyűlés is 1877. december 16-ki üléséből, sőt korábban is sietett idevonatkozó javaslatával a baj orvoslását elősegíteni, bárha fáradozását mindeztideig több siker nem koronázta, minthogy az eddigi vizsgálati székhelyek megszorítását sikerült csak kieszközölni.

És fájdalom, erdészeti köreinkben, sőt az „Erdészeti Lapok“-ban sem hangzik valamiről gyakoribb panasz, mint épen arról, hogy a segédszemélyzet, vagy jobban szólva, az erdővédelmet teljesítő erdővédek és erdőőrök, kevés kivétellel, sem elméleti, sem gyakorlati tekintetben nem elégítik ki a kívánalmakat, s illetéknép az erdőhivatalok legjobb szándéku törekvései is sokszor meghiúsulnak, vagy félelesen ütnek ki.

És jöllehet e panasz és észlelet ugyyszólva napirenden van, s akár hány avatott tollu szakférfiu által szellőztetve is volt, fájdalom, e tekintetben megfelelő orvoslást idáig nem tapasztaltunk, sőt miután a hadseregbeli kiszolgált altisztek ellátására vonatkozó törvényben (1873. II. tcz.) érintett álló-

mások közé az erdővédelem is be van foglalva, jövőre mind több és több pályázó tódul ez irányból a megürülő állomásokra, s a régi practikus egyének helyébe mindinkább tájékozatlan utódok következnek, kik hadi érdemeik s honpolgári előjoguk tudatában még az előirt vizsgálati kötelezettség szigora által sem indíthatók mindég némi önképzésre, hézagos utántanulásra. S mert talán épen a hivatott törvény folytán a régebbi időben jószágigazgatóságaink körébe fennállott gyakorlat is hatályon kívül helyezettett, melyszerint az erdészeti hivataloknál megszabott számú ifjak erdősuhancki minőségben (Waldjung) az irodai és külső teendőkből mintegy háziiskoláztatást nyertek; jövőre az erdővédek nem minden fontosság nélküli kiképeztetése még ettől, a különben nem valami sikeres módtól is meg van fosztva, s az illetők hajlamától függ leginkább, hogy némileg elsajátíthassák hivatásuk kellégeit. Olyan embernél azonban, ki 3—12 évig ette a császár kenyerét, s túl az Óperenczián is megjárta már a világot, s a katonai kiváltságos állás által élesztett büszke ambiciónál fogva magát akárminő „civil“ foglalkozásra rátermettnek képzei, kissé bajos a kapacitatio s legalább, a tudomásomra jutott példák után ítélve, sem fenyegetéssel, sem szép szóval nem igen lehet velök valamely szakmunkát megizleltetni, s a kiszabott vizsgára való előkészülést rendszeressé tenni, minélfogva az illetőket vagy el kell a szolgálatból nagyrészen bocsátani, vagy pusztán formalitásból átviszik a vizsgálati retortán, hogy képesítettési okmányuk birtokában csak olyan képtelenek legyenek feladatukra, mint voltak azelőtt.

Ennek azután talán nem kivételes, hanem épen rendszeres eredménye lesz az a sajnos állapot, melyről e sorok írója egyik jószágigazgatóság köréből értesült, hogy nem egy, de több erdőhivatal területén alig akad vizsgált erdőőr s a hivatalok kénytelenek beérni azzal a csekély elméleti ismer-

rettel, mit az erdészek rövid érintkezéseik alatt nagy ügyel-bajjal, bizony a norimbergi tölcser módjára, a józan okosság vesszőparipáján lovagoló alattassaik fejébe valahogy begyömöszölhetnek.

Ezzel szemben természetesen ott van a megfelelő ellenvetés, hogy vizsgált egyéneket kell alkalmazni. Csakhogy ha mindjárt mellőzni is lehetne a kiszolgált altisztek állami ellátását szabályozó törvény által előtérbe juttatott Mars-fiakat, még akkor is bejutnak, „a mikor sehol nem parancsol „helyismeret“, „nyelv és népvizsny“ annyi „tekintetet“, mint ezen a téren, s a mikor a sok veszélylyel járó szegényesen javadalmazott állomásokra több előismerettel felruházott egyének szülőföldjük megszokott köréből vajmi ritkán hajlandók kiszakítani magukat azért, hogy a velük folytonos érintkezésben álló föld népe ellenszenvének keserves kenyerükért esetleg áldozatul essenek, mint az csak imént egy erdőhivatal körében megtörtént a más vidékről behozottakkal.

Népoktatásunk pedig a legutóbbi örvendetes lendület dacára sem emelkedett, fájdalom, még általában odáig, hogy az írni és olvasni tudókban, főleg a nagyobb erdőterületek vidékén, nagyon válogathassunk. Tehát a kiszolgált altisztek ellátását biztosító törvény nélkül is rászorul az erdőbirtokosság s egymaga az állam is azokra, ha csak nem akar a külföldről beszakadt Jagerok tudákos fajához fordulni, kiknek igénye azonban egy erdőőri állomáson felül szokott emelkedni. Ilyeténkép nemcsak a jövőben alkalmazandó erdőőri személyzet kiképeztetése okozhat az illető hatóságoknak aggodalmakat, hanem a most szolgálatban állóké még inkább, mert ezek kezében van egy emberéletre ugyszólva letéve a sikeres erdőgazdaság. Alább kifejtendő javaslatommal tehát az „Erdészeti Lapok“-ban idáig, e tárgyra vonatkozólag megjelent értekezésektől eltérőleg, e fontos tekintetet vevém inkább irányadó-

nak, mely a dolog természete szerint a rendszeres kiképeztetéshez is a legmegfelelőbb átmenet.

A jelzett körülményben keresendő annak indoka is, hogy annyi szakember felszólalása után igénytelen soraimmal én is igénybe kívánom venni e közlöny olvasóinak szives türelmét.

Abszolút nézpontról indulva ki, kétségtelenül legokoszerűbb volna a jövőre nézve az erdészeti ikertestvérének, a bányászatnak hosszú gyakorlat által kipróbált példáját követni, vagyis Ruttner A. főerdőmester úr javaslata értelmében kerületenként néhány középfokú szakiskolát berendezni, hol azután a leendő erdőőrök jövőendő pályájukra a megkívántató előismereteket, ösztöndíjak által gyámolítatva, megszerezhessek. De nem tekintve azt, hogy a katonai kötelezettség, s az erdővédi teendőknél mellőzhetetlen testi erő s imponáló férfias meglettség a kilépő ifjak alkalmazásának megannyi akadályai volnának, a most irányadóul elfogadott takarékosági szempontok miatt már csak a jelentékeny beruházások s évi kiadások sem engedik meg, hogy ez eszmével, legalább a jelenlegi viszonyok között, a meghallgattatás reményében bővebben foglalkozzunk.

Nézetünk szerint ugyanis egy-egy ilyen szakiskola az első beruházásokon, az épületen s ösztöndíjakon kívül legalább három rendes tanárt foglalkoztatván, évi 6—8000 forintnál kevesebbre nem számítható. Németország ipariskoláit épen napjainkban szándékoznak úgy szervezni, hogy hat évi általános előképzés után két évből álló gyakorlati tanfolyam következzen, melynek egyik ága erdészeti, másik kereskedelmi s a harmadik technológiai volna. Ausztriában pedig speciális szaktanodák (a hinterbrühl-i és gottsche-i szolgálják az erdészetet. Svájcban u. n. Realschule-i és Industrieschule-i négy előkészítő év után ágaznak ilyenénkép el, megadva azt a képzettséget, mi az alsóbbfokú ismereteket igénylő erdőőr-

ket teendőinek pontos és öntudatos teljesítésére segíti. A mellett mindkét helyen ott vannak a felső népiskolák, földmives tanodák, honnan az erdővédelem folyvást hasznosítható erőket toborozhat. Hazánkban, fájdalom, csak próbálkozunk az ipariskolák rendszeresítése által az itt szóban forgó s más közéleti igényeket betölteni, felső népiskoláink pedig alig gyökereztek még meg. Az idők haladó szekere meg nem áll, s nekünk számolnunk kell a napról-napra égetőbbé váló szükségekkel.

Már pedig miután hazánk ipari viszonyai s a lakosság adófizetőképességének emelése még ennél is jobban előtérbe tolják a többség által gyakorolt foglalkozási ágak emelését, ha csakugyan lehetővé válik is pár ipariskola megnyitása, alig számíthatunk azokban egyelőre az erdészet érdekeinek ápolására, s így ez idő szerint olyan intézkedésekre kellene szorítkozni, melyek alig emelkednek ugyan ki a „félrendszerbályok“ szűk köréből, mindazonáltal a pillanatnyi szükségét enyhíthetik, s a mi nézetem szerint a kérdést alant jellegővé teszi, most visszahatólag legalább derengővé teszi erdővéd személyzetünk tudatlanságának egyiptömi sötétjét, a jövőt pedig szintén biztosítá. Ilyennek találom részemről néhány erdőhivatal közelében egy-egy póttanfolyam rendezését a már alkalmazásban lévő, de képesítéssel nem bíró erdővédek, vagy erdővéd jelöltek részére.

Az ilyen póttanfolyamok eszméje épen nem új hazánkban, mert tudvalevőleg más pályákon is mutatkozott már utánpótolni való elég, s átmeneti intézkedésül a néptanítók-tól a vasuti alkalmazottak categoriájáig jó sikerűnek bizonyult az be mindenütt. Itt egyelőre az alkalmazásban levők érdekét vennők igénybe, de előreláthatólag az sem volna baj, ha tartósabb jelleget öltene, sőt talán oda nőné ki magát, hogy végérvényesen is beérnők vele. De természetesen, mint min-

denben, itt is a vezetők ügybuzgóságában s a szervezetben rejlik a siker előfeltétele. Vezetőül pedig nem lehetne senki mást alkalmazni egy ilyen tanfolyamnál, mint az iskola székhelyén lakó erdészt vagy erdőmestert. A póttanfolyam rendezésére pedig valamely gymnasium vagy reáliskola volna kiszemelendő, minő iskola minden jószágigazgatóság kerületében bőviben található. Részemről e tekintetben irányadóul az illető város olcsóságát, s valamely erdőhivatalhoz eső közelségét venném, hogy az esetleg leendő gyakorlati kirándulások tanúsága se mellőztessék. A reáliskolának azért adnék előnyt, mert ott a mértani rajz is taníttatván, ezen igen fontos és gyakorlati tárgy elemei, a térképjelzésekkel szintén hasznosíthatók volnának. A nyári időszak néhány hónapjára, de legalább 3 óra, ha nem is évente, de minden másod-harmad évben berendelendők volnának a szolgálatban már tájékozódott s vizsgaköteles erdővédek váltólagosan, meghatározott sorrendben, kikhez önkényt csatlakoznának más, a hivatali kötelekben még nem álló, de oda törekvők is. Ez esetben, önkényt érthetőleg, a hallgatók számát valamely maximum kijelölése által korlátozni kellene. Ezt azért is kívánatosná tenné az intézmény, mert némi mérsékelt napidíj nélkül a hallgatóság fenn nem tarthatná magát, s az államkincstárt tulságosan megterhelni sem most, sem később ily czímen nem ajánlatos. A tanítással megbízott tanárok azután a tanulmányi vezetéssel megbízott erdészszel, vagy erdőmesterrel esetről-esetre megállapítanak a tantervet s fensőbb jóváhagyás után naponta néhány órán előadnák azon tárgyakat, melyekre a jelöltnek hivatása körében szüksége van. Így mindenekelőtt műszaki rajz, ügyiratok feltevése, mennyiségtan és mértan elemei, tekintettel az erdészletben előforduló gyakorlati számításokra, köbözésekre, osztályozásra, térfelvételekre; az általánosabb physical s vegytani törvények, természetrajz. E tárgy

venne legtöbb időt igénybe, a mennyiben az erdészeti fanemeket, a különböző régiók jellegzetesebb növényfajait, a növény boncz- és élettan elemeivel elő kellene adni, s a mellett főleg a hasznos és káros rovarokkal s a talajképző ásványokkal, természetesen mind szemléleti úton, meg kellene ismertetni a hallgatóságot.

A vezető erdész azután az erdőtenyésztést, erdőrendezést, építészetet, vadászati s erdészeti rendszabályokat adná elő, a lehető legvelősebb rövidséggel, s néhány üres órán irodai teendők alatt bevezetné őket az ügykezelésbe és számvitelbe. És jóllehet a tanfolyam hallgatóinak többsége épen szolgálatban álló egyénekből van felvéve, ezekért, de főleg a jelentkező kezdőkért s a magánerdőbirtosok küldötteiért nem volna mellőzhető vasárnaponként legalább egy-egy erdei körut, részint az eltanultak alkalmazása, részint a műfogások elsajátítása végett.

Az itt nagyjában körvonalozott tanterv órabeosztása és részletezése a tanári kar feladatába esnék, mint már említők is; de egyöntetűség kedvéért még a gyakorlati cél biztosítása végett mindenesetre szükséges volna kiváló szakférfiak által egy tervezetet előzetesen megállapítani, melyben még a használható, illetőleg szem előtt tartandó tankönyveknek sem volna szabad hiányozni, nehogy az általános képzés eszközeiért, s methodikai fokozatosság kedvéért tisztán az elmélet mezején kezdjenek elandalogni az előadók, s így meghiusuljon a kitűzött gyakorlati feladat. Irodalmunk nem nagy bőviben van az idevonatkozó műveknek, de épen az „Erdészeti Lapok“ szerkesztőjének tollából birunk már egy olyan művet, „Erdőőr“, melynek beosztása, tárgyalási menete nemcsak hiven visszatükrözi a felölelendő tárgyak terjedelmét, hanem igen világos kifejezője az itt kitűzött célnak is. Fekete L. tanár erdészeti rovartanából már csak kivonatosan adhatna elő az illető

tanár egyet-mást. Fődolog mindenesetre, hogy az illető iskola rendelkezze szemléleti tárgyakkal, képekkel, készítményekkel. Erre nézve nem volna elégséges az erdészeti cserje és fanemek gyűjteményes összeállítása, a hasznos vagy káros rovarok leírása, hanem miniatúr készítményekben be kellene mutatni az összes műszaki tárgyakat, gazdasági ágakat, szelvényi üzemet, erdészeti melléktermények előállítás módját, s mindazt, minek sikeres elvégzése gyakori tájékozottságot igényel a jelöltektől. És részéről akkora súlyt helyezek az ilyen készítményekre, hogy nemcsak az itt indítványba hozott tanfolyamokra nézve, de minden nagyobb erdőhivatalnál állandó gyűjteményt óhajtanék abból rendeztetni, hogy adandó alkalmakkal ad oculos lehessen állítani a végrehajtandó miveletnek nemcsak egyes módjait, hanem lehető változatait, kényesebb fogásait. S mi volna könnyebb, mint ezen óhajítás megvalósítása. Hány jeles műszaki tehetség működik országszerte, kiknek tökélyesbitett metodusát egy szűk körön kívül nem ismerik, s kik ilyen modelleket játszián készíthetnének kerületök számára. Azután mi volna könnyebb, mint a cserje- és fanemeknek országszerte uralgó fajait jellegzetes tenyészetű szerveikkel együtt kiállíttatni. Az ország égalji viszonyaihoz képest áthelyezéseknél, szolgálati előléptetéseknél az alsóbb foku személyzet merőben idegen körbe, előtte ismeretlen vagy legalább kevésbé ismert pagonyba juthat, hol előbb botlások, tévedések árán s többször a kincstár jelentékeny kárával ismeri ki magát. Hát a rovaroknak épen az erdészetileg becses fanemek, cserjék pusztításánál gyakorolt fellépését, a faszövetbe elhelyezett álczák meneteit, szóval a pusztítás módját hol lehetne szebben szemléltetni mint itt, hol annyi becses megfigyelés vesz kárba csak azért, mert pusztán magánszenvedély tárgya a gyűjtés, s a hivatalnokok egyéni felfogásukhoz, ismereteikhez képest tulajdonitnak azoknak több-kevesebb értéket, fontosságot. Elő-

forduló vitákat, mert hogy erre a legszélesebb ismeretűek között is rés nyílik, mi természetesebb, nem képekkel hézagos diagnózisokkal, hanem ilyen argumentumokkal lehetne végérvényesen és haszonnal eldönteni. Csakhogy az ilyen gyűjteményeknek azután nem volna szabad a feledés martalékaul odadobotva, az idők tovatünését jelző porrétegek alá temettetni, hanem évente párszor ismétlő oktatásként bemutatná egyik hivatalnok nemcsak az erdővédeknek, hanem az erdőöröknek is, kiknél a megfigyelő és emlékező tehetség tudvalevőleg még fogékonyabb. Csak kérem egy kissé utángondolni az itt mondottaknak, s azt hiszem, nem tűnik fel indítványom pusztán ideális lelkesedés szüleményének, főleg az erdőörökre nézve, kiknél iskolai képeztetést vajmi ritkán találni, s kik jelenlegi fizetésük mellett még erdészeti iskolák megnyitása esetén is aligha érzik magukat indíttatva néhány évi tanfolyam befejezésére.

De visszatérve szorosan vett tárgyunkhoz: próbáljuk felvetni egy ilyen tanfolyam életbeléptetésének létkérdését, a költségeket is.

A tanítószemélyzet állana a már érintettek szerint egy vezető erdészből, a mennyiségtan, mértan, physica, vegytan, iránygyakorlattan és ügygyakorlatok, természetrajz és rajztanáraiból, összesen tehát a legszélesebb értelemben öt tanárból. Ha azonban a rajzot vagy más tárgyat is egy kézben lehetne összpontosítani, az által csak nyerne a tanítás, mert jelentékeny időmegkimélés volna az egybevágó oktatás eredménye. Naponta négy tanítási órával 24 hetióra jutna a tanároknak, s kiknek azért fejenként alig jutván egyre hetenként 4—6 óra, 100 frtnyi jutalomdíj, azt hiszem, elégséges volna. A vezető erdésznek is ennyit véve, a személyi járandóságok legfeljebb 600 frtra tehetők. Dologi kiadásul idevehetjük a kísérleti anyagokat, s esetleg külön beszerzendő készülékeket, a helyi-

ség tisztításáért s a butorhasználatért felszámítható díjakat összesen 100 frtban. A tanítással tehát 700 frt kiadás járna. Most vegyük ide a hallgatóknak juttatandó napidíjakat. Ezt a szolgálatban levőknél, ha családtalanok, akkor nem is kellene sokkal pótolni, a családosoknál azonban, méltányossági tekintetből, annyi volna felveendő, hogy naponta legalább 50 krt fordithassanak saját szükségleteikre, fizetésüket honnmaradt családjuk élvezvén. A hallgatók számát a tanítás szemléletiségénél s a folytonos gyakorlatoknál fogva legtovább 15-re téve, havonta 225 frt adatnék ki ily czimen. De tegyük 300 frtra s három hónap alatt kereken 900 frtra a hallgatóság járandóságait: ime másfél ezer forinttal mily jelentékeny hasznot szerezhetne magának egy-egy jószágigazgatóság. S tekintve, hogy ilyen tanfolyamot elég volna az erdélyi részeken kívül, a négy magyarországi kerületben s a horvát-szlavon részekben egy-egy, összesen tehát hat helyen tartani, alig igényelne törvényhozási szentesítést s így külön rovatot az egész ügy, mert az általános kiadások rovatában bizvást megtakaríthatná minden jószágigazgatóság a megkívántató költségeket. De ha a rendes évi budgetbe venné is fel a pénzügyministerium, vajjon Magyarország törvényhozó testülete lehetne-e közönbös saját legvitálisabb érdekeinek ily olcsó s mégis ennyire hathatós előmozdítása iránt; vajjon nem százezerek vesznek-e évente kárba csak azért, mivel az alsóbb személyzet teendőinek biztos tudatával s a megkívántató tárgyismerettel felruházva nincs mindig?

És most, midőn alapos kilátások nyíltak az erdőtörvényjavaslat mielőbbi elfogadása iránt, nem kétszeresen fontos-e az államra és közönségre egyaránt, hogy az abban kötelezővé teendő szabályok által egyszerre sokszorosán szükségessé váló községi felügyelők és más minőségű alsóbb műszaki személyzet mielőbb ellátva legyen mindazon ismerettel, melyek a törvény-

javaslat által czélba vett üdvös eredmények biztosítására nélkülözhetetlenek? Részemről azért erősen hiszem és reménylem, hogy az erdészeti körökben régóta sajnosan érzett hiány pótlására már a most folyó 1879. évben kiterjeszti figyelmét a magas kormány s illetéknép saját érdekeinek emelése mellett örök hálára kötelezi a nagy közönséget és jóakaró s már-már halaszthatatlanná vált gondossága által fokról-fokra lehetővé tévén, hogy alkalmazottjai a legmagasabb rangtól az utolsó osztályu őrig, mint egy jól működő gépnek részei, egyenként és együttesen teljes egybevágósággal teljesithessék működési feladatukat. Ekkor azután a tisztí létszámban a lehető leg szélsőbb határáig vitt reductio sem boszulja meg magát, különben pedig beállhat a magasabb alkalmazottak állomás szaporításának szükségessége, s mégis, ha mindjárt megkésztetné is tisztjeit, folyvást nyakig usznának azok a hátralékokban, mert jó erdővédelem szintolyan elengedhetetlen tényezője a hasznos erdőgazdaságnak, mint a jól begyakorolt, csatához edzett hadsereg egy napoleoni talentum által kidolgozott haditerv keresztülvitelének.

A miket elmondtam nagyrészen az ujság ingerével is alig bírnak, mert érzi és tudja azokat mindenki, a ki törődik a nemzeti vagyonosodás eme gazdag forrásával, az erdészettel, megfigyeli annak jelenét s meleg érdeklődéssel gondol jövőjére. De elmondtam azért igénytelen véleményemet, hátha nem marad az minden hatás nélkül, hátha találunk azokban az alkotásra hivatott szakközegek némely hasznavehető, érvényesítésre méltó eszmét?

Téglás Gábor.

reáliskolai tanár.